

dr hab. inż. Joanna Duda
Akademia Górniczo-Hutnicza
im. St. Staszica w Krakowie
Wydział Zarządzania
Katedra Zarządzania Organizacjami,
Kadrami i Prawa Gospodarczego

Recenzja rozprawy doktorskiej pt.: Działania wspierające innowacyjność przedsiębiorstw jako czynnik wzrostu gospodarczego krajów Grupy Wyszehradzkiej, Pani mgr Katarzyny Brożek

1. Podstawa opracowania recenzji

Recenzję rozprawy doktorskiej opracowano na zlecenie Prorektora ds. Rozwoju Kadry i Współpracy z Zagranicą Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu prof. dr. hab. Sławomira Bukowskiego (pismo PK-042/35/135-1/dr-r/19 z dnia 24.06.2019).

2. Uwagi ogólne

Przedstawiona do oceny dysertacja składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii, wykazu rysunków i wykazu tabel. Treść zasadnicza została zawarta na 290 stronach. Na pozostałych stronach (293-317) została przedstawiona bibliografia, wykaz rysunków i tabel. Układ pracy jest logiczny i spójny. Dwa pierwsze rozdziały wyjaśniają pojęcia związane z tematem pracy. W rozdziale pierwszym zostały wyjaśnione zagadnienia związane z pojęciem i istotą innowacji. Autorka dokonała rzetelnego przeglądu definicji publikowanych przez wybranych autorów zajmujących się tematem. W rozdziale drugim zostały omówione działania wspierające innowacyjność przedsiębiorstw. Pozostałe trzy rozdziały mają wymiar empiryczny. W rozdziale trzecim zaprezentowano wyniki oceny innowacyjności przedsiębiorstw w Państwach Grupy Wyszehradzkiej. W rozdziale czwartym przedstawiono wyniki oceny zmian czynników determinujących innowacyjność regionów Grupy Wyszehradzkiej, a w rozdziale piątym – wyniki modelowania ekonometrycznego.

Konkluzje końcowe zawarto w zakończeniu. Praca zawiera bardzo bogatą literaturę 241 publikacji zwartych, 106 publikacji ciągłych oraz 26 raportów i opracowań.

3. Ocena metodyczna pracy

Przechodząc do szczegółowej analizy poszczególnych części pracy.

W rozdziale pierwszym w sposób szczegółowy dokonano analizy pojęć związanych z innowacjami. Ciekawym zestawieniem jest tabela 1.1 (s. 18), w której Autorka zestawiała słowa kluczowe terminu innowacja według wybranych autorów polskich i zagranicznych. Przedstawiono także rodzaje innowacji oraz omówiono ich rolę w kreowaniu konkurencyjności przedsiębiorstw. W dalszej części tego rozdziału zostały omówione zagadnienia związane z gospodarką opartą na wiedzy takie, jak: definicje, podstawowe cechy, filary. W podrozdziale 1.3 Dyplomantka przechodzi do tematyki tworzenia strategii innowacji, omawiając czynniki je kształtujące oraz rodzaje strategii. W podrozdziale 1.4 zostały przedstawione modele wzrostu gospodarczego zaproponowane przez wybranych autorów. W trakcie ich analizy Autorka poszukuje cech innowacji, konkludując że „(...) Fundamentem innowacyjnego rozwoju jest umiejętność oraz potencjał kreowania i przyswajania wiedzy oraz wykorzystania jej w praktycznych działaniach. Tworzenie i wdrażanie innowacji oparte jest na wiedzy, która równocześnie jest determinantą postępu technologicznego” (s. 64).

W rozdziale drugim zostały omówione działania wspierające innowacyjność przedsiębiorstw. W pierwszej kolejności instrumenty polityki innowacyjnej, jej charakterystyka, obszary, przedmiot i podmiot, rola państwa polskiego i UE we wspieraniu działalności innowacyjnej. Dyplomantka omawia unijne programy wsparcia dla przedsiębiorstw MSP, jako jeden z nich Ramowy program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw 2014-2020 COSME, jednak nigdzie nie podaje jego pełnej nazwy, która brzmi *Programme for the Competitiveness of Enterprises and small and medium-sized enterprises*. Na stronie 87 Doktorantka napisała, że w tabeli 2.7 przedstawiono porównanie programów operacyjnych w poprzedniej i aktualniej perspektywie finansowej. Jednak w tej tabeli są zestawione tylko kwoty jakie były i są przeznaczone programy. Porównanie sugeruje coś więcej (np. cele) niż tylko zestawienie kwot. Nie mogę odnaleźć omówienia zawartości tabel 2.7 i 2.8. Analiza naukowa oprócz zestawienia danych w tabeli powinna zawierać również ich analizę.

W podrozdziale 2.4 zatytułowanym „Instrumenty wspierające rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej” zostało napisane cyt. „W literaturze przedmiotu wyróżnia się krajową oraz zagraniczną infrastrukturę, w skład której wchodzi ...cytując literaturę z 2008 roku, a to oznacza, że nie można używać czasu teraźniejszego (wchodzi) lecz przeszłego (wchodziły). Podobnie na stronie 93 cyt. „innowacje zależą od...” powołując się na literaturę z 1994

(poz.185 Feldman, Florida, 1994). Autorka posługuje się mało precyzyjnym zwrotem (s. 94) „Pewne badania”. Jest to mało naukowe stwierdzenie, nie bardzo rozumiem czyje to są badania, w którym roku były prowadzone, gdzie, co było ich przedmiotem, jak wyglądała próba badawcza. Reasumując podrozdział 2.4 jest chaotyczny. Autorka w pierwszej kolejności przytacza instrumenty które były opisane w 2008 roku, następnie w 2014 roku a na koniec instrumenty opisywane w 1994 roku. O wszystkich pisze w czasie teraźniejszym, co powoduje chaos. Interesującym byłoby zestawienie instrumentów wpierających rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej w czasie, tak aby można było zobaczyć jakie instrumenty były stosowane np. 1994 roku a jakie są obecnie.

W rozdziale 2.7.2 (s. 116) można znaleźć również mało precyzyjne określenie cyt. „badanie przeprowadzone przy użyciu niemieckich przedsiębiorców..” Nie bardzo rozumiem co oznacza przy użyciu przedsiębiorców. Czy przedsiębiorcy byli badani? Czy pomagali przeprowadzić badania? Nie jest opisana próba badawcza i nie wiadomo w którym roku.

Rozdział trzeci został poświęcony charakterystyce Państw Grupy Wyszehradzkiej, które stanowią grupę badawczą. Autorka opisuje genezę powstania, potencjał ekonomiczny tych państwa oraz czynniki wpływające na wzrost potencjału ekonomicznego. W pierwszej kolejności analizuje PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca, koszty pracy, tygodniowy czas pracy, liczbę bezrobotnych, poziom eksportu (w tym przypadku analizowany jest inny czasokres niż w przypadku pozostałych czynników), liczba osób z wyższym wykształceniem, wybrane mierniki dotyczące sektora przedsiębiorstw (takie jak: liczba przedsiębiorstw, liczba zatrudnionych osób, średnia liczba zatrudnionych w jednym przedsiębiorstwie, wartość dodana według kosztu czynnika, widoczna wydajność pracy). Do podrozdziału 3.1 nie mam uwag. Dane zostały zaprezentowane we właściwy sposób.

Natomiast mam uwagi do podrozdziału 3.2 zatytułowanego „Determinanty innowacyjności w państwach Grupy Wyszehradzkiej”. W tabelach od 3.9 (s. 146) do 3.18 (s.163) zostały przedstawione poszczególne determinanty innowacyjności w liczbach bezwzględnych bez uwzględnienia liczby mieszkańców w poszczególnych krajach, a różnice te są znaczące (według danych GUS za 2017 rok: liczba ludności Polski wynosi 38, 43 mln, Węgier 9,798 mln, Czech 10,6 mln osób, a Słowacji 5,435 mln osób), co powoduje że brak przeliczenia tych danych na 1 os, czyni te dane mało przydatnymi. Np. W Tab. 3.9 pt. „Zatrudnienie w przedsiębiorstwach wysokiej i średniej technologii wśród krajów grupy V4 oraz UE 28” zostały przedstawione liczby osób zatrudnionych w tysiącach, ale bez odniesienia tych danych do liczby mieszkańców, czy ogółu zatrudnionych takie zestawienie nic nie mówi. Nie można powiedzieć czy to dużo czy mało. Ciekawym było by stwierdzenie jaki procent ludności pracuje w przemyśle wysokich technologii. Podobne uwagi mam do pozostałych danych zaprezentowanych w tym podrozdziale. Analiza jest płytka i lakoniczna, Dyplomantka pisze (s. 144) cyt. „najniższe wskaźniki odnotowano na Słowacji, gdzie liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach wysokiej i średniowysokiej technologii wyniosła (...) 283,3 tys. pracowników”. Jeśli odniesiemy te dane do liczby mieszkańców to można

zauważyć, że na Słowacji w przedsiębiorstwach wysokiej i średniowysokiej technologii pracuje 5,2% ogółu ludności a w Polsce 2,8%, co pozostaje w polemice ze stwierdzeniem Dyplomantki.

Rozdział trzeci kończy się zbadaniem zależności przedstawionych determinant innowacyjności z potencjałem ekonomicznym wyrażonym za pomocą PKB per capita. W tym celu posłużono się korelacją Gamma i korelacją Tau Kendalla, wykazując wysoki poziom zależności pomiędzy czynnikami determinującymi innowacyjność przedsiębiorstw a potencjałem ekonomicznym państw Grupy Wyszehradzkiej.

W rozdziale czwartym pt. „Innowacyjność regionów Grupy Wyszehradzkiej” Doktorantka dokonała oceny innowacyjności regionów krajów Grupy Wyszehradzkiej wykorzystując w pierwszej kolejności statystyki opisowe bazując na danych z Eurostatu, a następnie wykorzystwała metodę Hellwiga. Nie mam uwag do tego rozdziału, został przygotowany rzetelnie a jego wyniki są ciekawe.

W rozdziale piątym pt. „Innowacyjność przedsiębiorstw a wzrost gospodarczy Państw Grupy Wyszehradzkiej” przedstawiono założenia metodyczne przeprowadzonych badań. Został określony cel badań oraz pytania badawcze. Aby uzyskać odpowiedź na postawione pytania i zrealizować cel posłużono się dwiema metodami badawczymi: analizą statystyczną i ekonometryczną. W tym rozdziale Doktorantka wykazała się dużą znajomością metod statystycznych co pozwoliło jej na skonstruowanie modelu badawczego i uzyskanie odpowiedzi na postawione w pierwszej części tego rozdziału pytania badawcze a w konsekwencji zrealizowanie sformułowanego celu badawczego. Zaprezentowane wyniki badań pozwoliły na pozytywną weryfikację H4, która zakłada, że istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy innowacyjnością przedsiębiorstw Grupy Wyszehradzkiej a wzrostem gospodarczym. Do tego rozdziału mam taką uwagę, że Doktorantka w pierwszym akapicie tego rozdziału w pkt dotyczącym założeń metodycznych stwierdza, że hipoteza czwarta została pozytywnie zweryfikowana. W moim odczuciu to stwierdzenie powinno znaleźć się na końcu, po prezentacji wyników, które o tym świadczą, a nie na początku rozdziału.

Warto też pamiętać aby w pracy naukowej nie stosować kolokwializmów (patrz. s. 254) cyt. „ (...)Rok 2016 okazał się dla państw V4 **przykrą powtórką z rozrywki**”.

W zakończeniu pracy przedstawiono weryfikację hipotez postawionych w pracy.

4. Uwagi dyskusyjne do wybranych fragmentów pracy

Dyplomantka postawiła w pracy tezę „Poprawa innowacyjności przedsiębiorstw jest czynnikiem kreowania potencjału ekonomicznego, determinującego wzrost gospodarczy

państw Grupy Wyszehradzkiej. Należy pamiętać o tym, że **Teza** jest zdaniem bądź twierdzeniem, które zawsze jest prawdziwe. Teza może być wynikiem hipotezy, która została udowodniona jako prawdziwa i nie wymaga przeprowadzenia dowodu. Według słownika wyrazów obcych teza (gr. *thesis*) to twierdzenie zawierające treść podstawową dla jakiejś dziedziny (Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1991). Teza to zdanie prawdziwe – nie prawdopodobne.

Skro w pracy stawiana jest teza to powinna ona wynikać z przeglądu literatury, ponieważ jest ona, jak wynika jej istoty, twierdzeniem powszechnie znanym i w związku z tym była przedmiotem wielu badań.

Przyjęta teza mówi, że innowacyjność przedsiębiorstw jest czynnikiem kreowania **potencjału ekonomicznego** i bardzo często to pojęcie jest wykorzystywane przez Autorkę, nie odnalazłam jednak definicji potencjału ekonomicznego w tej rozprawie.

Literatura wykorzystana w pracy jest obszerna, nie dokonano jednak przeglądu badań innych autorów z tego zakresu, co pozwoliłoby wskazać lukę badawczą.

5. Ocena końcowa

Dokonując syntetycznej oceny rozprawy można stwierdzić, że Doktorantka przeprowadziła badania i analizy, które pozwoliły na zbadanie zależności pomiędzy innowacyjnością przedsiębiorstw a wzrostem gospodarczym krajów Grupy Wyszehradzkiej, czyli zrealizowała cel pracy.

W konkluzji mogę przyjąć, że rozprawa doktorska mgr Katarzyny Brożek pt.: Działania wspierające innowacyjność przedsiębiorstw jako czynnik wzrostu gospodarczego krajów Grupy Wyszehradzkiej, spełnia wymagania ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14.03.2003 roku (Dz. U. 2003, Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami) i wnieść do Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych i Prawnych Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu o dopuszczenie Doktorantki do jej obrony.

Joanna Duda